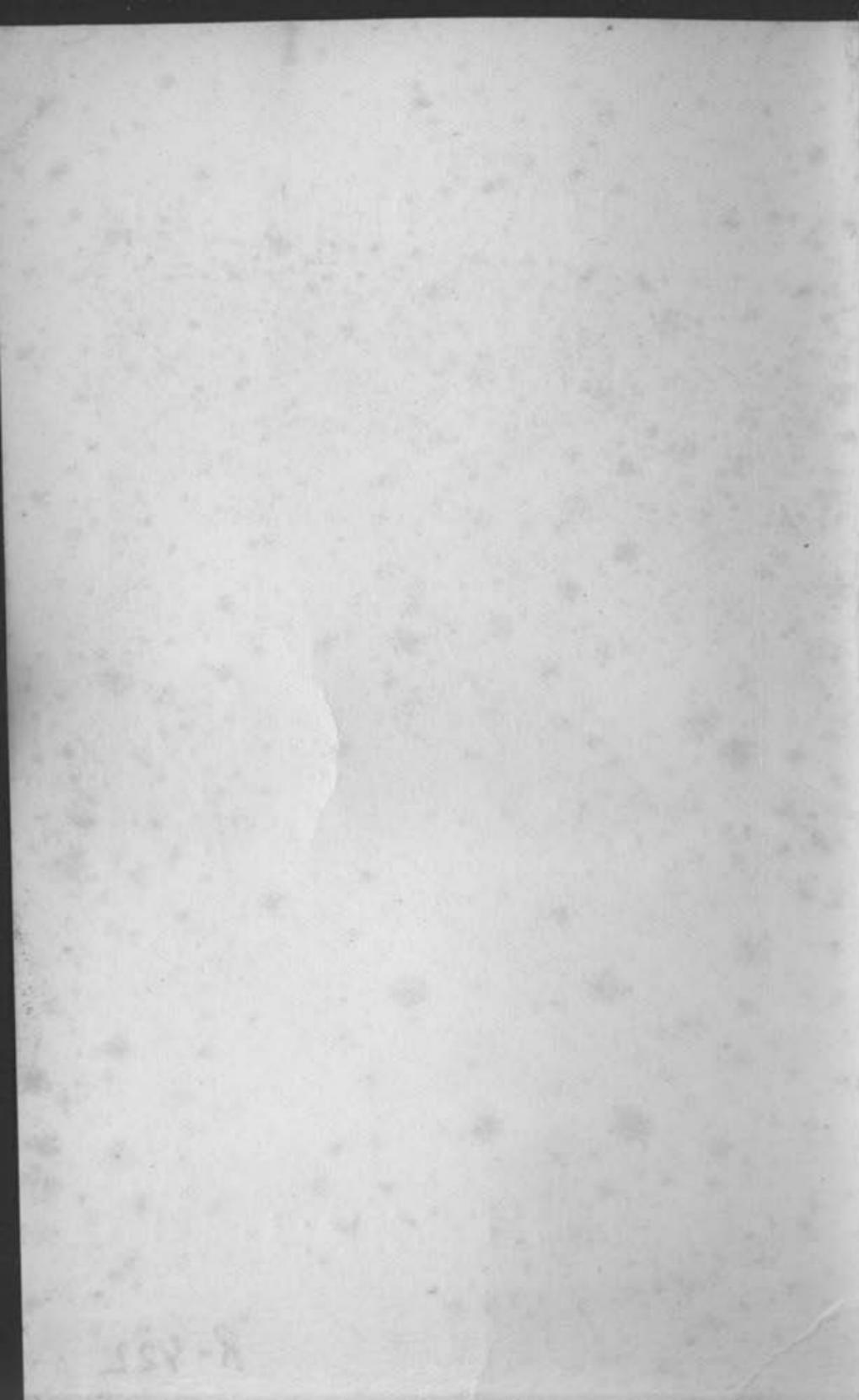

TEATRO GALEGO - O BUFÓN D'EL REI
POR VICENTE RISCO

EDICIÓN NÓS : REAL 36-1° : A CRUÑA

R. 405

O Bufón d'el-Rei

Drama en catro pasos, por
Vicente Risco

Premiado na «Festa da Lingua Galega» celebrada en Santiago
o ano 1926

:—:—:—:

PERSOAXES

A RAIÑA
A AZAFATA
EL-REY
O BUFÓN
O CAPITAN
O CARCELEIRO
XENTE ARMADA

1928

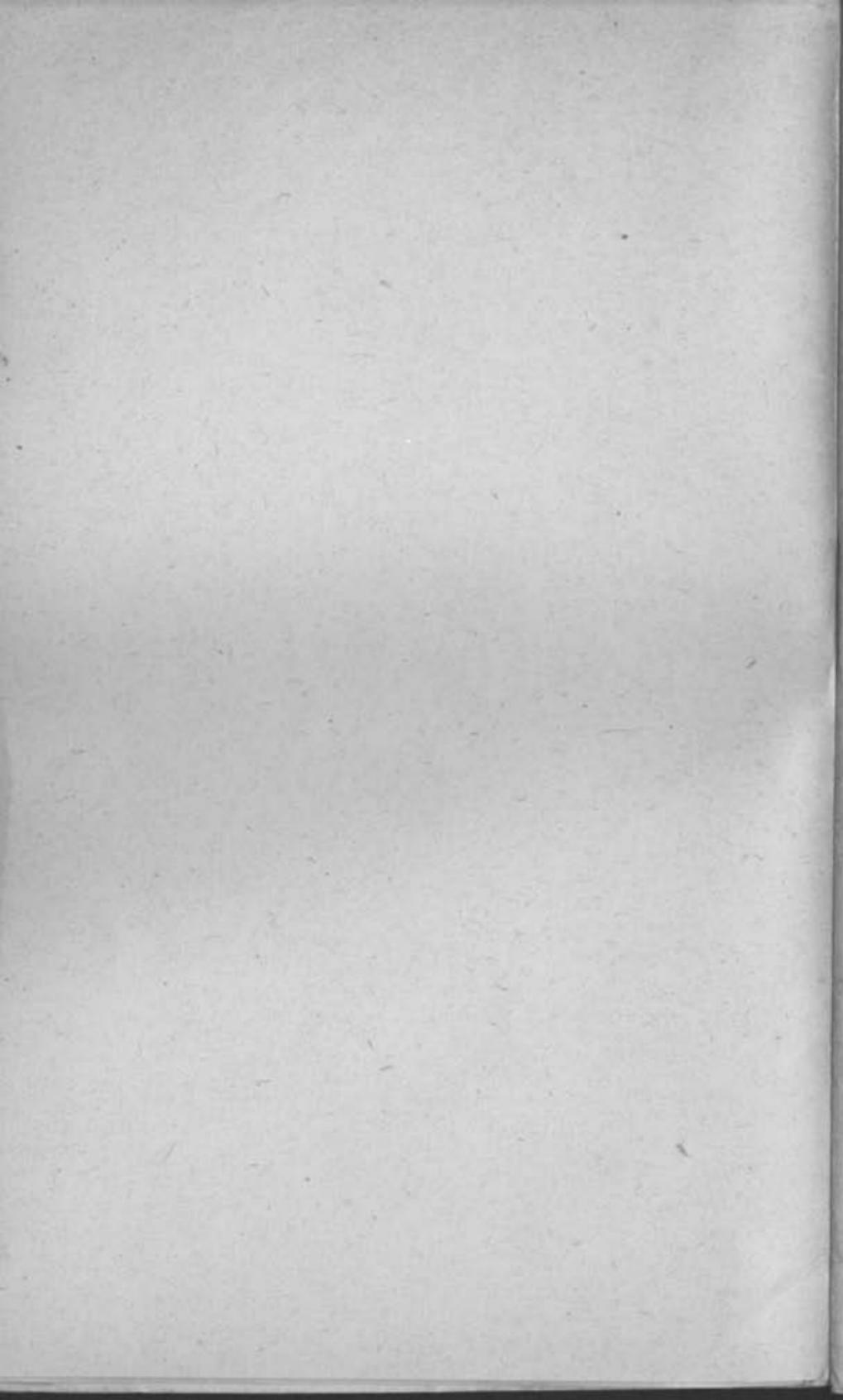
A CRUÑA

'NÓS', PUBLICACIONES GALEGAS
E IMPRENTA

Real, 36-1.º

BVR
1085

O BUFÓN D'EL-REI

O BUFÓN D'EL-REI

PASO PIRMEIRO

ESCEA PIRMEIRA

NO PARQUE

O BUFÓN. O CAPITÁN

*Guindamor, capitán da guarda d'El-Rei,
ven pol-a vereda, levando no puño un azor
encapuchado. O Bufón, sentado n-un poyal
de pedra, está leendo n-un libro*

—
GUINDAMOR

Bós días nos dea Deus, Señor Bufón... se
non é imprudencia trubal-o voso lecer...

O BUFÓN

Farta cortesía malgastades c'un tolo, Se-
ñor Capitán!

GUINDAMOR

C'un tolo qu'adica á sabencia o seu va-
gar...

O BUFÓN

Parvo son tod'o dia. Porqué non hei ter uns instantes de siso? Cordo sodes Vós o dia inteiro, Guindamor; compre qu'agora fagadel-o parvo un istante. Cordo e parvo Vós, parvo e cordo eu, o Capitán i-o Bufón diferéncianse no emprego que lle dan ás suas necesidades: Vós Señor Capitán consagradeslla ó azor, eu adico a miña ó Rei. Non hai outra distancia.

GUINDAMOR

O que me pasma é o voso siso.

O BUFÓN

Na Corte somentes falan asisadamente os bufóns, anque todo cortesao teña a sua vena de tolo e a sua miga de bufón.

GUINDAMOR

S'eu fora rei, non habíades sel-o meu bufón, senon o meu fiseco ou o meu astrólogo.

O BUFÓN

Coidei qu'esas dinidades eran pr'os que son parvos de certo.

GUINDAMOR

Señor Bufón, as vosas razós son sempre bulras!

O BUFÓN

Falo co-a libertade que goza a loucura no pazo dos reis. De cote compr'acharse moi outo pra ser libre.

GUINDAMOR

Falan asina os vosos libros?

O BUFÓN

Pode... Nos libros amayestro eu o vóo da miña mente, coma Vós no parque as áas do voso azor.

GUINDAMOR

Chegara meu azor a voar tan outo com'a vosa mente!

O BUFÓN

Pónzell'a miña monteira!

GUINDAMOR

E qué libro é ise?

O BUFÓN

Non é ningunha novela d'amores.

GUINDAMOR

Non importa.

O BUFÓN

Escribeu iste libro o mágico Origano, e chámase: «Dos portentos naturaes».

GUINDAMOR

Debe ser curioso enseño.

O BUFÓN

E de moito proveito... E xá qu'e vos move o vezo, escoitai: Dí o sabio Origano, qu'algúnhoras veces, as forzas elementares, as enerxías escuras qu'están no fondal da natureza, as descoñecidas Matres a quenes o sonado Doutor Fausto foi buscar guiado por un trípode ardendo i-armado c'unha chave d'ouro, ises poderes sen nome, fan un esforzo mais poderoso do qu'adoitan faguer, esforzo qu'engarabita á materia de tal xeito,

qu'obrigaa a tomar figuras estranas, alonxadas do orde natural das cousas criadas: d'aquela, nascen os portentos ou monstros naturaes...

Hai na natureza moitas formas portentosas que levan a realidade perto do ensoño: asina os sapos, as arañas, os morcegos, os pulpos, os lagartos espiñentos das terras lonxanas, fauna de pesadelo. Os homes repunan e fuxen d'ises seres de meigallo, porque, cando s'atopan co-iles, coidan que non están despertos, qu'andan ainda ás voltas co-as pantasmas d'un soño intranquío, da febre ou do histérico, e parécelles coma qu'o Demiурgo delirou ó crialos; desbotan do seu mundo esas figuras e cólganllas ó reino de Satanás. Por iso vémol-as bruxas en compañía dos sapos e dos morcegos.

Atal é o que pensa a xente parva. Mail-o Iniciado ben sabe que n-isos portentos a natureza superouse a sí mesma. Os monstros son a manifestanza n-iste baixo mundo d'outro mundo que pón medo e do qu'os reperzentantes visitannos de cand'en cando, n-aquiles instantes de febleza en qu'o noso ser faise receutivo e pod'enxergalos. Véñennos trague-la adevertencia saudabre de qu'o de sempre deixa de ser n-algún lado o de sempre, de que compre estarmos á mira e abril-o noso espírito á comprensión de mundos novos.

E cand'aparescen poñen medo ós homes porqu'o que é superior ó seu entendimento desconcértaos, e non-o queren crêr, e negan a realidade dos soños... Poder poden negar; o que non poden é deixar de tremeren cand'ó alén s'achega a iles e lles impón a sua evidencia co arreguizo i-o estreitamento da goxra i-o agarrotamento do pesadelo... (*O Bufón quéntase cada vez mais e principia a berrar. Guindamor bótase pra trás assustado*). Porque no pesadelo entramos n-un mundo ond'os pés nin as maus non sirven pra nada, porque fanse coma de pedra dura! E d'aquela, un home que tivera luz no espírito, había ver com'o corpo é materia bruta, pesada, inerte...!

Guindamor, non vos ensoberbiedes da vosa fermosura! O corpo é o vencello que nos jungue, é o nemigo... Benia á morte que nos ceiba d'il!

Mais non; non teñen coraxe e negan; negan porque pillan un medo qu'os cega, qu'os aparva, que lles acocha a evidencia espan-tosa... Coma s'a evidencia non se viñera amostrar no mundo material pra confundilos n-esas figuras estranas qu'iles chaman monstros, i-aínda na sua propia caste, n-isos homes que son a negación de todal-as armunías, de todal-as belezas, de todal-as perfeiciós que son a soberbia dos homes! (*Pausa*)...

GUINDAMOR

Señor Bufón, todal-as vosas razós sonan
a herexía e mais a bulra temeraria; tod'iso
toca ás cencias vedadas, ás discipriñas satá-
necas e malditas...

O BUFÓN

Ide, logo, tomar auga bendita, Capitán!

GUINDAMOR

Nin lle temo ós espíritos nin ós corpos,
Señor Bufón; e no intre, estou ceibe de pe-
cado.

O BUFÓN

(Ollando pra il co-a sua sorna-morna).
De certo?... Pois ainda vos queda moito por
saber. Co qu'ouvíchedes non se vos revelou
o mistéreo. Si vos dixerá o verdadeiro oficio
dos portentos n-iste mundo, non habiades
estar tan seguro de non tremer.

GUINDAMOR

Teño a miña fé e teño a miña espada.
Abonda pra que non se chegue a míñ o
medo.

O BUFÓN

Qu'elas vos defendan, Señor Capitán.

GUINDAMOR

Que Deus vos garde, Señor Bufón. (*Vaise*).

ESCEA SEGUNDA

O BUFÓN, SOILO

*Fica un pedazo leendo no libro. Despois,
ergue a testa e olla pr'os lados*

O BUFÓN

Foise... Nada leva il, o condanado... Com'aquil outro qu'ensombrou meus anos de neníño... Porqué, porqué nascería eu n'un outo leito, se non pudo leval-a lanza nin a espada?... Sí; o monstro, o portento son eu, a creanza condanada pra toda a vida, cativa, malpocada e pantasmal... Porqué viñen ó mundo, s'eu non-o pedín, e porqu'agora, xa eiquí, son forzado a escoller antr'a vida e a morte?... Pra il todol-os dones, ás mancheas; pra il a fermosura, a força, a dita, a nobreza, o lucimento... Madia leva il? Se non hubera quen estivese á espreita, acochado na sombra, com'a cobra ponzoñosa antr'as frolles recedentes...! (*Pausa. Olla pr'o lado do castelo*). Velahí ven, fermosa com'un sol, com'as roseiras froridas de rosas novas, com'as ledas risadas da primadeira... Velahí ven, co-a vella alcayota, noxenta com'un

berme qu'estivera rillando nas follas d'unha rosa... Ela é a rosa, a rosa trunfante do xardín d'El-Rei... Por min todo pasa un arreguizo de tristura, de vergonza e de medo, cada vez qu'a vexo... (*Fuxe aixiña e vais' acochar tras da ramallosa*).

ESCEA TERCEIRA

A RAÍÑA. A AZAFATA

A Raiña Yolanda camiña dediante. Ortruda, a Azafata, que é moi vella, ven atrás d'ela. Falan baixiño. Paran as duas diante do poyal de pedra

ORTRUDA

Eiquí é o sitio. (*A Raiña bota un Salayo*).
Agora deixareivos.

YOLANDA

Iste querer pode mais qu'a min, Ortruda...
Endexamais pensei ter tanta coraxe. Cegou-me Guindamor, dende qu'eiquí chegou de cabaleiro errante, e ganou aquil torneio. Cegoume, e por il douno todo, e por il son valente... Ortruda: somentes hai unha cousa que me pón medo...

ORTRUDA

O Bufón?... Ise é o de menos... É un probe tolo, i-anda ademais borracho tod'o día... Cand'o voso esposo e señor non-o fai beber, embebédano os homes d'armas i-os fidalgos da garda. Cando non, bebe cos criados na cociña...

YOLANDA

Non, non-o sabes ben: non víchel-os seus ollos fitarme cando pensa que non-o ven; reloren na escuridade com'os dos lobos... Dín ademais qu'é moi sabido, que non é o que pensan...

ORTRUDA

Señora, eu díños de cote bós consellos. Gracias a min, o voso querer é un segredo que ninguén sabe, agás nolos tres. De cote vos díxen que mirásedes ben pol-o voso recato, e faguend'o qu'eu digo, ninguén sospeita nin ha sospeitar nada. Dos vellos a prudencia e dos novos a coraxe. Guíese por min vosa Alteza, e non lle ha d'ir mal... E non pensedes no coitado do bufón, que, com'os outros, está na neve... Ollai, Guindamor ven ahí; eu voume. (*A Raiña séntase no poial. A Asafata vaise de vagar.*)

ESCEA CARTA

YOLANDA. GUINDAMOR

GUINDAMOR

(*Chegando ond'a Raiña co seu azor no puño. Achégas'a ela e finca os xionllos no chao*). Raiña que reina noite e día, na miña memoria, no meu pensamento, na miña vontade...

YOLANDA

Cabaleiro da lanza invencibre, que conquireu n'un dia os curazós de tod'un reino, e a i-alma da sua raiña...

GUINDAMOR

Que conquireu coroa de rosas, mais pesada e punxente do qu'a coroa d'ouro d'un Rei; coroa de rosas que pón mais coidado no meu curazón, de cote a tremer, qu'o traballo de reinar; que pón mais medo na miña i-alma qu'a ameaza dos nemigos qu'endexamais temín.

YOLANDA

Porqué tanto receio?

GUINDAMOR

Señora, eu ámote faltando á lealdade dos meus xuramentos...

YOLANDA

Lancelote amou coma ti...

GUINDAMOR

Señora, eu ámote agardando sempre, longamente, anguriosamente, a dita que non chega...

YOLANDA

Asina agardou Amadís.

GUINDAMOR

Señora, eu ámote d'un xeito, que somente-l-a morte pod'encher-l-a cobiza do meu corazón..

YOLANDA

D'ise xeito amou Tristán...

GUINDAMOR

Angurioso estou coma Tristán, ansioso coma Amadís, desleal coma Lancelote...

YOLANDA

Desleal!... E non é fermoso amar d'ise xeito?... Eu quérote querer así, culpabremente, contr'o meu deber, contr'a miña concencia, condanándome por causa tua... Eu quérote querer pecando, pecando por tí... sen ter mais lei qu'a lei que che teño, sen ter mais fé qu'a que che xurei á tí, cando che dín hai pouco o meu anelo...

GUINDAMOR

Yolanda, porise anel que me deches, pol-o noso amore, pol-a nosa fé xurada pra sempre, pol-a miña pena, pol-o meu degaro inesquecente, dime: cando vai sel-a hora en que

me deal-o prémeo de tantas bágoas, de tanta inquedanza, de tantos pesares? Dimo, Yolanda!

YOLANDA

Mañá.

GUINDAMOR

Mañá?

YOLANDA

Mañá, El-Rei ten corte na vila.

GUINDAMOR

Xá o sei; mais eu irei co-il, e botaremos alá oito días...

YOLANDA

Mais pol-a noite, El-Rei ha d'ir á festa do concello... Alí, antr'o rebulicio, anque non esteas, non s'han decatare... Montarás á cabalo... non é moito o camiño, i-estarás eiquí antes das doce da noite... Entrarás pol-a poterna d'abaixo, qu'estará aberta; eu agárdate na terraza do xardín... As escaleiras están gardadas, mais ti agatuñarás pol-a muralla...

GUINDAMOR

Yolanda! Agora, qu'importa xá o xuramento e a honra, e as bágoas?... Qu'importa todo, cand'hai amor?

YOLANDA

(Erguéndose). Abonda, Guindamor. Demoreime xa moito. Deica mañá... Virás?

GUINDAMOR

Anque morrera despois!

YOLANDA

Deus te garde!

GUINDAMOR

Deus cho pague! (*Váñse cada un pol-o seu
carreiro*).

ESCEA QUINTA

O BUFÓN, SOILO

*De que se foron, o Bufón sai d'antr'a rama-
llosa, saca airado a sua espada de pau,
e crébaa d'un golpe contr'o poyal de pedra.
logo, bota a correr car'o castelo*

Cai o pano

OUTRO CADRO

ESCEA ÚNECA

NA CAMARA D'EL-REI.

EL-REI. O BUFÓN

*El-Rei está sentado n'un sitial. Lonxe d'il,
o Bufón está sentado no chao*

O BUFÓN

Señor, coidei qu'a Alteza dos Reis achá-base á coberto de treiciós e desenganos, e penso qu'a falta d'unha muller non debe ser d'abondo pr'apesarar a un poderoso... Non hai deshonra que poida lixal-a maxestade; a presoa do Rei é sagrada de mais pra qu'estas cousas cheguen a il... I-anque poidera a deshonra magoar ôs monarcas, a groria d'unha vida inteira faría a vosa presoa sen mancha e lonxana de toda infamia... Píntes'esta nas frentes dos qu'a cometeron, sen que poidan aldraxar cos seus feitos vergo-

ñentos, a quen cintila por riba de todos... Foi infame Artús pol-a treición de Genebra e Lancelote?... Os frorons da croa non deixan vel-os cornos, e...

EL-REI

(*Enrabechado*). Ven eiquí, maldito!

O BUFÓN

Ai, non vou, non Señor!... Porqué non escoitades con sosego as miñas razós?... Diciavos que non somentel-a deshonra non pode lixar ô Rei, senon que lle dá ocasión de que resprandeza a sua maxestade fagundo unha eixemprar e tremenda xustiza... O sangue non hai lixo que non lave; o castigo desfai o crime; o que cumpr'a sua vinganza, cintila com'o ouro... E ademais, quen iba ousar aldraxarvos de frente e por adiante?... Soilo por detrás chaman ô Rei cornudo...

EL-REI

Tí, maldito bufón, coitado, escarabello noxento, tí m'aldraxas, tí mas dís na cara!

O BUFÓN

Bo! qu'iba ser de vós sen míñ, Señor? Mais vos val o meu consello que non as miñas brincadeiras, e mais estou onda vós por cor do que non por tolo. Ben sei que non hei ser das víctimas n-iste choio. Non podería o Rei seguir levando a palma i-o proveito do inxenio do bufón... Pensades, Señor, qu'a míñ m'engañaría a miña muller.

EL-REI

Non, porque nin tés muller, nin podes
tela... Quen ch'iba querer a tí?

O BUFÓN

Sempre despreciei á muller. Consideréina indina de quererme. A muller é unha besta descarada e mol, cobarde e nugalláa. Na sua i-alma non fan mágoa a sabencia, a virtude nin a maxestade. A muller vive só cos senso; ten ollos, ouvido e tauto; non ten miolos nin curazón. Entretense con lilailas com'os nenos. Un Rei e mais un Bufón son cousas serias de mais pra elas... Os Reis non deben amar... Pra que quer o curazón un Rei?... O amor i-o gozo, pr'os simpres mortales; pr'o Rei, os negocios do Estado... E pr'o Bufón?... Lástima!... Yolanda era un fermoso ornamento da corte e mais do pazo, mais belo qu'a estatua qu'hai ond'o trono, á mau direita... Bo! Pior sería qu'os nemigos vos pillaran unha provincia... Ai, Señor, él cantas veces tendes enganado á vosa muller?... Ha d'haber tantas que degaren deitarse no leito esculpido das cortinas de brocado!... S'eu fora muller, había casar c'un Rei e habíalle ser fiel hastr'a morte... Se Yolanda tivera a i-alma do Bufón... Que decides, Señor?

EL-REI

(*Erguéndose de súpeto*). Digo que mañá
pol-a noite, viremos da vila eu e mais tí,

soliñol-os dous, colleremos eiquí catro dos de mais fianza, e pillarémoslos. E farei xustiza sen que ninguén se decate. Vaite! (*O Bufón érguese, fai a reverencia e vaise*).

Cai o pano

PASO SEGUNDO

ESCEA PRIMEIRA

NA TERRAZA

A RAÍÑA. A AZAFATA

É de noite. Aparecen a Raíña e mail-a Azafata andando pasenijo

A RAÍÑA

Ouviches Ortruda?

ORTRUDA

O qué, miña Señora?

A RAÍÑA

Alguén rebuliu, perto, aló na porta do camiño de ronda!

ORTRUDA

Non pode ser; non ven o perigo por ise lado.

A RAÍÑA

Sonaron unhas pasadas moi caladiñas.

ORTRUDA

Sería o aire nos arbres do parque, os pasos lonxanos do centinela, cecais as pasadas do Señor Guindamor na area do carreiro.

A RAÍÑA

Teño medo esta noite, Ortruda. Coido ver

por todos lados ollos que m'abesullan, pasos
d'unha pantasma invisibre qu'anda atrás de
min, que cheira o meu rastro... Non oyes?

ORTRUDA

Nada, miña Raiña.

A RAÍÑA

(*Baixiño*) Os axouxeres!

ORTRUDA

Ilusión, Señora! Arastora o bufón dorm'a
chispa no seu burato... El-Rei vai na vila.
Ninguén sospeita. Non teñades medo! Eu
vixiarei as escaleiras do páteo. Guinda-
mor non pode tardar. Ánimos!

A RAÍÑA

Ortruda, Ortruda, estou sen acougo. Xa
sei que son vaos temores, mais me non poi-
do tranquilizar. Me non deixes deica qu'il
veña.

ORTRUDA

Eu estou alá, nas escaleiras. Non m'hei
arredar dos pirmeiros pasos. Non teñades
medo. (*Vaise*).

ESCEA SEGUNDA

*A RAÍÑA. DESPOIS, GUINDAMOR
A Raiña incrínase na baranda e mira ansiosa car'o parque. Hai un longo silenzo*

A VOZ DE GUINDAMOR
Yolanda!

A RAÍÑA
Guindamor!

A VOZ DE GUINDAMOR
A lua vístete de prata, miña Raiña, envólvete n-un veo de noiva! Bótam'os teus cabelos com'a princesa prisoeira d'un xigante, e qu'eles sexan a miña escada pra chegar onda ti!

A RAÍÑA
Guindamor!

A VOZ DE GUINDAMOR
Qu'outra escada pra rubir á dita dos teus brazos, Yolanda?... Mais non, que sangren as miñas maus i-os meus pés, e qu'eu mere que a dita co-a miña door!

A RAÍÑA
Guindamor! (*Pausa*).

GUINDAMOR

(Aparecendo do outro lado da baranda)
Yolanda!

(Abrízanse apaixoadamente. Guindamor fica dentro da terraza).

Yolanda, ti toda estás por fin nos meus brazos: o teu bico, os teus cabelos, os teus ollos... pra facelos meus pra sempre, pra sempre, pra sempre...!

YOLANDA

Ouh, Guindamôr, ten coraxe deic'a fin; lévame d'eiquí, andemos acocharnos moi lonxe, cos piratas das illas cobertas de brétema... Eu teño moi medo eiquí...

GUINDAMOR

Yolanda, meu amor, desbota os teus temores... Agora tembras tí, cand'o meu curazón está cheo de dita. Xa nada temo, e somentes pra ti, pr'o meu amor, vivo. Non decías qu'era a dita tua, a tua ledicia, condonar narte nos meus brazos?... Pois ben, eu amaría a morte nos teus brazos... E s'agora nos viñeran sorprender, s'agoranos matasen, Yolanda, ti nos meus brazos, teu peito no meu peito, teus beizos nos meus, i-o noso amor eternizado pol-a morte, non sería o gran trunfo non sería a gran dita, Yolanda?

YOLANDA

Si, Guindamor; mais fuxir lonxe, moi lonxe, acochal-o noso amor ós ollos de todos, que fora soilo pra nol-os dous... Morrer, si;

mais morrer de dita, de ledicia, de gozo, ou de que fora xa tan grande o noso degaro que non houbera xa cariño nin arroubamento pra satisfacelo... Sabes, Guindamor?... O meu amor é xa así... Ai, se ti o sintiras d'iste xeito, se o sintiras así tamén!

GUINDAMOR

Yolanda: esta é a noite suprema, a noite úneca. A lúa bota riba de nós os seus cendais, e infúndenos o delirio envolvéndonos na sua casta e fría luz de prata... Sinto com'alentas, como tremes, com'o teu curazón latexa arelante com'unha pomba ferida, qu'estivera morrendo d'amor... Adiviña logo a miña loucura. O mistéreo rompeu... Esta deberá sel-a derradeira noite.

YOLANDA

(*N-un desmaio d'arroubamento*). Guindamor! (*Oise ruído d'armas, voces e pasos. De súpeto, entran na escea El-Rei, catro homes armados e o Bufón que leva na man unha facha acesa*).

ESCEA TERCEIRA

*YOLANDA, GUINDAMOR, EL-REI, O
BUFÓN, GENTE ARMADA, DESPOIS
ORTRUDA*

EL-REI

Agarraíno ben, Ataino de pés e maus. (*Os homes d'armas bótanse riba de Guindamor, e no chao, amárrano con cordas. A Raíña cai de xionllos ós pés do Rei, qu'a colle brutalmente por un braso, e lévaa d'arrastro atrás dos homes d'armas que levan a Guindamor atado de pés e maus. Aparece Ortruda andando de xionllos atrás d'El-Rei. O Bufón alumia caladamente a escea*).

ORTRUDA

Señor!... Señor!... (*Van desaparecendo. O Bufón entrégall'a facha acesa a un dos homes d'armas, e fica soilo na terraza cos brazos cruzados i-o manteu d'arrastro...*)

ESCEA CUARTA

O BUFÓN, SOILO

*O Bufón ergue os brazos e vólveos deixar
cair ô longo do corpo*

O BUFÓN

Alá vai todo!... Ouh, a cobra acochada
antr'a ramallosa, antr'as roseiras froridas!
A salamántiga ponzoñosa!... Maldito, mal-
dito bufón! (*Bota unha gargallada que dura
moito tempo. Despois saca un laud de de-
baixo do manteu, paseniñamente achégase
â baranda, séntase n-ela, coll'o laud e pons'a
tempralo...*)

Cai o pano

PASO TERCEIRO ESCEA ÚNECA

NO IN-PACE

GUINDAMOR. A VOZ DO CARCELEIRO. O BUFÓN

Guindamor está encadeado, deitado n-unha morea de palla. Oise o ruído dos ferrollos e das chaves, e duas voces que falan fora

A VOZ DO BUFÓN

Non che ha pesar obedecerme. Xá sabes qu'eu son eiquí o dono.

A VOZ DO CARCELEIRO

Pol-o sí ou pol-o non, a tua cabeza respón-deme de que me non descobren, porqu'eu irei, mais ir, vas tí dediante anqu'a tí te perdoen; xá o sabes!

A VOZ DO BUFÓN

Perde coidado. E has saber, por si non-o sabes, que tamén eu son home de palabra.

A VOZ DO CARCELEIRO

Mira ben o que fas.

A VOZ DO BUFÓN

Está dito. (*Abres'a porta i-entra o Bufón. Atrás d'il volven correl-os ferrollos*)

O BUFÓN

(*Crava a facha, que trai acesa, n-un ferro da parede*). Boas noites, Señor Capitán.

GUINDAMOR

Nos deu Deus. (*Pausa*).

O BUFÓN

Veleiquí está, Señor Capitán, o voso derradeiro amigo, que vos ven faguer compaña deica mañá, que vos entregará nos brazos da morte.

GUINDAMOR

Deus vol-o pague. Ha vir a morte xá pol-a mañá?

O BUFÓN

Compre rematar aixiña iste choyo, que fai ó Rei noso Señor, moito pesar. Cumprirase o vello costume. O verdugo vos mutilará i-arrincaravos a pelexa do lombo. Logo, ataránvos pol-os pés ó rabo d'un cabalo salvaxe, e leváranvos d'arrastro por un agro recén segado. Dimpois, que morto que vivo, queimarán voso corpo nas brasas. As vosas cinzas botaranas no esterco.

GUINDAMOR

É xustiza. De todo son merecente. Fun desleal e treidor ó meu Rei.

O BUFÓN

(*Un pouco espantado*). E profanador do seu leito...

GUINDAMOR

É certo; merezo a xustiza que han facer comigo.

O BUFÓN

Guindamor, toda a vida foi de rosas pra vós, mais atrás das roseiras acóchans'as cobras ponzoñosas, e ás veces, as cobras morden... Agora, co-a morte diante, o misterio vais'amostrar... Guindamor, toda a vosa vida foi de rosas... Outro coñecín coma vós, e hai moito tempo qu'o tiña esquecido. Eu fun quen o perdeu com'agora vos perdín a vós, Guindamor. Eu fun, Guindamor, eu fun quen vos descobríu, quen vos persigueu, quen axexou noite e día atrás de vós, atrás de Yolanda pra vos pillar no allo; eu fun quen levou ó Rei da mau pra que vos atra para e vos botara a pouta de ferro... Guindamor, toda a vosa vida foi de rosas, mais eu, o Bufón, o monstro, o portento, eu fun o vencedor!

GUINDAMOR

Xá o sei, Señor Bufón; xá o sei, e perdóo-vos pra que Deus me perdoe a míñ.

O BUFÓN

(*Espantado*). Perdoádesme?

GUINDAMOR

Eu son quen precisa perdón.

O BUFÓN

Non haberá perdón pra vós...

GUINDAMOR

Perdón, da xustiza, non. Eu quero somentes que Deus me perdoe... Víñen eiquí, probe cabaleiro errante, sen mais haber qu'o meu cabalo i-as miñas armas. Vencín n-un famoso torneio, a xente acramoume i-El Rei premioume ás manscheas: sentoume na táboa onda il, fixome capitán da sua garda, fioume a sua presoa i-a sua seguranza; deume mantenza e feudo e solar... I-eu pagueille con felonía e treición. Fun más felón que Xudas, e merezo a morte infame, a punición asegún o vello costume. Vós, Señor Bufón, fúchedes un leal amigo do Rei, cumpríchedes coma bon vasalo!

O BUFÓN

Fustes treidor coma Xudas, mais agora falades coma cabaleiro!

GUINDAMOR

O querer cegoum'a concencia, e pequei; agora, pol-a misericordia de Deus, vexo ben o meu erro. E somentes pido ó Noso Señor que teña en conta a morte espantosa que vou levar, pra me dal-o perdón da miña imensa culpa.

O BUFÓN

Mais Guindamor, perdóasme a míñ?... Mira qu'eu non ch'entreguei por lealdade ó Rei, mais por odio, por envexa, por vinganza; por me vengar de seres ti fermoso e forte

e de sonados feitos!... Foi por eso, Guindamor!... Non me condenas?

GUINDAMOR

Somentes teño compasión por tí... N-outro tempo asombreime do teu siso e da tua sabencia...

O BUFÓN

(*Saloucando*). A tua mau Guindamor, a tua mau en proba de perdón e d'esquecemento!

GUINDAMOR

(*Dándoll'a mau*). Eiquí a tés.

O BUFÓN

Gracias, Guindamor!

GUINDAMOR

Agora, podoche pregar unha mercede?

O BUFÓN

Todo, a miña vida, si a queres!

GUINDAMOR

Eiquí tés iste anel: deumo Yolanda en proba do noso amor treizoeiro... Agora, todo finou. Quero que llo volvas... Se cadra, o non telo na mau pona en mais ruín trance diante do Rei... Ti podes facer que volva a ela; pra tí todal-as portas están abertas. El-Rei ten posta en tí toda a fianza... Lévallo!... O carceleiro é da tua devoción e deixarate pasar coma entraches eiquí... Fai ó teu probe amigo Guindamor iste derradeiro servizo!

O BUFÓN

(*Collendo o anelo*). Voullo levar... (*Co-a voz tremante*). Adeus, Guindamor!

GUINDAMOR

Adeus pra sempre!

(*O Bufón peta co-a māu na porta, e volven desferollar pi'abril*).

Cai o pano

PASO CUARTO ESCEA PIRMEIRA

NA TORRE

ORTRUDA. O CARCELEIRO

Están sentados n-un escano, e falan baixinho, coma pra non despertar a algúin que dorme

O CARCELEIRO

Malpocadiña!... E ela está doente, non si?

ORTRUDA

Debruzada no leito, non fai mais que chorar.

O CARCELEIRO

O Señor Guindamor, en troques, non dá fala. Deitouse na palla e non rebule...

ORTRUDA

Que noite!

O CARCELEIRO

E ela sab'a sorte que ll'agarda o Señor Guindamor?

ORTRUDA

Sospeita... O qu'a míñ m'arrepia é non sabermos o que ll'agarda a ela... e mais a míñ! (*Petan na porta*).

O CARCELEIRO

(Aparte). Si será o tolo outra vez!

ORTRUDA

Quen será?

O CARCELEIRO

Vou ver. (*Érguese e vai abril-a porta. Logo d'abrila, sai e fica uns instantes fora. Ortruda fica queda e calada. A pouco, o Carceleiro volve a entrar, pechando outra vez a porta.*)

O CARCELEIRO

O Bufón pide ver á Raíña, Señora Ortruda. Que lle digo?

ORTRUDA

O maldito?

O CARCELEIRO

Dí que trai un mensaxe segredo do Señor Guindamor!

ORTRUDA

Non importa. A señora non debe velo.

O CARCELEIRO

E mais...

ORTRUDA

Me non estrevo a decirllo...

O CARCELEIRO

E si fora cousa que viñera ben?... Sendo cousa d'il...

ORTRUDA

É certo, vou. (*Érguese Ortruda e vai á estancia ond'está a Raíña.*)

ESCEA SEGUNDA

*O CARCELEIRO. DESPOIS ORTRUDA,
LOGO O BUFÓN*
O Carceleiro fica unha migia agardando.
Por fin ven Ortruda

ORTRUDA

Non-o quero ver; dí que o reciba eu... Ide decirllo...

O CARCELEIRO

Il quería falar á Raiña, mais vou ver. (*Sai de novo e volve entrar co Bufón. De cada vez, corre os ferrolos*).

ORTRUDA

(*Adiantándose alteirosa car'o Bufón*).
Quén vindes buscar eiquí?

O BUFÓN

(*Faguendo a reverencia*). Compre qu'eu
fale co-a Raiña.

ORTRUDA

A Señora Yolanda non falará convosco.

O BUFÓN

(*Baixo a Ortruda*). Traio un mensaxe se-
gredo do Señor Guindamor.

ORTRUDA

(*Acena co-a cabeza pr'o Carceleiro, e o Carceleiro vaise*). A Señora Yolanda ordea que me deades a míñ ise mensaxe.

O BUFÓN

Mais eu non-o podo dar mais qu'a ela!

ESCEA TERCEIRA

O BUFÓN. ORTRUDA

ORTRUDA

Sosegai, e falemos un pouco... Sentaivos eiquí no escano, á miña veira, e fitaime ben... Asina. (*O Bufón, un pouco amedrentado, séntase ond'a vella azafata*)...

A Señora Ortruda ten xá moitos anos... Tenvisto nascer moitos Reis e morrer moitos Bufós! Sabe unha chea de historias vellas qu'outros teñen xá esquecido; sabe todal-as parentelas, as bodas, os heredamentos, os feudos, os brasós, os motes i-as divisas de catro ou cinco reinos... Sempre é proveitoso falar con quen tanto sabe, Señor Bufón! (*Pausa*). Estás satisfeito da tua obra, Duque de Kerganor? (*O Bufón érguese arrepiado*). Tés medo, Duque de Kerganor?

O BUFÓN

Porqué me dades ise nome?

ORTRUDA

É o teu!

O BUFÓN

Sí, Galehaut de Kerganor, mais porqu'o sabes tí?

ORTRUDA

O vello Duque Lisuarte de Kerganor tivo dous fillos: Galehaut e Tintagil. O pirmeiro era doente: xorobado, trencou, torto pra un lado, feo, nin podía montar d'acabalo com'os homes, nin podía co-as armas, nin podía manexal-a lanza nin a espada... Atal era o herdeiro de Kerganor: un duque que na sua vida sería cabaleiro. O vello Lisuarte, d'aquela, matinou o modo de facer seu herdeiro a Tintagil. Tintagil era fermoso co m'un buxo e deprendeou que daba groria todal-as artes da cabaleiría. O seu curazón era tamén nobre e xeneroso... Inda eran os dous rapaces de doce ou trece anos, e Tintagil era xa un perfeito escudeiro, namentres que Galehaut era xa sabidor de todal-as malas artes. Cheirou Galehaut o que seu pai se propuña, e un día axudado de dous servidores, achándose fora o duque Lisuarte, deulle a Tintagil un bebedizo, e despois vendeu-lo a uns títeres que pasaban por Kerganor... Mais Lisuarte, cando voltou, e soupo ó que pasara, maldecíu e desherdou a Galehaut e botouno da casa. Lisuarte morreu d'ali á pouco de pena. Galehaut, baixando e baixando, chegou a ser bufón d'El-Rei... Non é certo o qu'eu digo?

O BUFÓN

É.

ORTRUDA

Agora, Galehaut, vouche contal-o que ti non sabes... Escoita: Os títeres que mercaron a Tintagil de Kerganor, vendido por tí, seu irmau, correron moita terra e visitaron moitos reinos. Co bebedizo que ti lle deras, Tintagil esquecera o seu nome i-a sua terra i-a sua xente. Mais non esquecera as artes da cabaleiría. Era tan fermoso, qu'un fidalgo estranxeiro que non tiña fillos, mercoullo ós títeres por moitas moedas d'ouro, e tivoo coma seu fillo, e fixoo armar cabaleiro. E logo Guindamor foi buscar fertuna coma cabaleiro errante...

O BUFÓN

Guindamor! Chamábase Guindamor!

ORTRUDA

Eiquí chamábanlle Guindamor, mail-o seu nome verdadeiro era Tintagil de Kerganor.

O BUFÓN

(*Tapando a cara co-as maus*). Era meu irmau!

ORTRUDA

- Era teu irmau. (*Hai un longo silenzo*).

ORTRUDA

Xa o sabes, Galehaut; pódeste recrear na tua obra!

O BUFÓN

Xa o sei, Ortruda, non quero que contes mais; fun un malvado, fun tréidor a todolos sentimentos dos homes; mais, son eu tan

xiquera un home, Ortruda? Algunhas? Algunha vez coidei ser mais!

ORTRUDA

Soberbio, ainda!

O BUFÓN

Nascín n-un outo leito, véxom'arrastrado
com'as bestas!

ORTRUDA

Com'as bestas ponzoñosas.

O BUFÓN

Coma besta ponzoñosa; mais agora, Ortruda, agora il perdooume; deume un anel
que lle dera Yolanda, pra que llo volvera,
i-eiquí llo veño traguer, correndo o risco de
qu'o Rei o seipa e me mande tamén matar...
Ogallá!... Eiquí traigo o anel, deixádeme
cumpril-a sua derradeira vontade!

ORTRUDA

Perguntareille... (*Érguese p'a ir onda Raña*).

ESCEA CUARTA

ORTRUDA. O BUFÓN. A RAÍÑA
Ábres'a porta d'adentro, i-aparece a Raíña
páleada, desencaixada, esguedellada

A RAÍÑA

(*Estend'a mau pra calmar a Ortruda e mais o Bufón, qu'están asustados*). Abonda, xa o sei todo...

(*O Bufón cai de xionllos diante d'ela*).

Ortruda, sácall'o anel a iste home!

(*O Bufón dall'o anel á Azafata, que llo entrega á Raíña*).

E agora, que se marche!

O BUFÓN

(*Erguéndose*) Raíña Yolanda! Eu vin eiquí homildoso i-arrepentido cumplril-a derradeira vontade do que vai morrer por vós!... Nada vos debo! Despreciado fun toda a vida pra qu'agora me firan vosos aldraxes!... Raíña Yolanda! O duque Galehaut de Kerganor amouvos coma ningún outro pod'amar n-isste mundo. De feo puña medo miralo, i-era bufón d'El-Rei. Outro aventureiro trunfou no voso querer, e fíxovos faltar a fé xurada

no altar. Mail-o bufón vingouse... Mañá, o cadávre martirizado de Guindamor queimarse ó lume das brasas, e as suas cinzas irán á esterqueira. Canto a vós, Yolanda, morredes d'unha doença estrana d'eiquí a un día ou dous. Vos, Ortruda pediredes esmola pol-as rúas da vila, pol-os carreiros e nas portas das eirexas... Abofé qu'a venganza é dina d'un Kerganor!

A RAÍÑA

(*Petando na porta d'affora*). Golod! Golod!
(*Sain os ferrollos i-entra o Carceleiro*).

ESCEA DERRADEIRA

*A RAINA, O BUFÓN, ORTRUDA,
O CARCELEIRO*

—
O CARCELEIRO

Que manda a miña Señora?

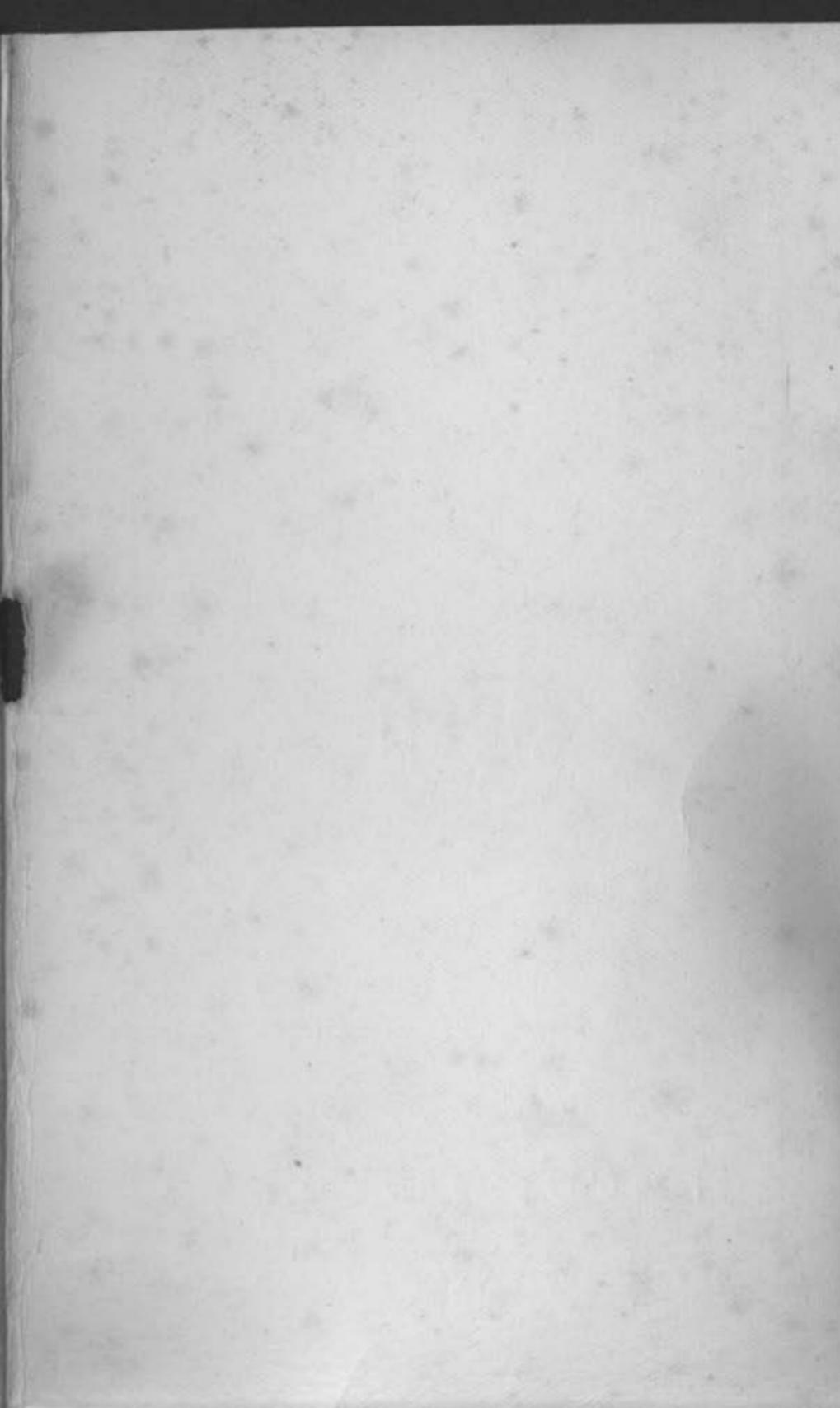
A RAÍÑA

Colle a iste maldito e bótao da torre abai-
xo. Que volva pr'o inferno d'onde surtiú!

(*O Carceleiro agarra ó Bufón, e guinda
co-il pol-a fenestra*).

Cai o pano

Rematouse de imprentar
en "NÓS" o daza oito
de Febreiro do
M C M X X V I I I

1928

Prezo 0'80 pesetas.